

## DEBRECENI ÍTÉLŐTÁBLA

Pf.II.20.739/2015/5. szám

A Debreceni Ítéltábla dr. Tüske Gábor ügyvéd ügyintézője mellett a Kemenes & Tüske Ügyvédi Iroda (cím) által képviselt felperes neve (**felperes címe**) felperesnek - Dr. Bacsa Judit ügyvéd (cím) által képviselt I.rendű alperes neve I. rendű (**I.rendű alperes címe**) és dr. Bencző Ákos ügyvéd ügyintézője mellett a Dr. Bencző Ügyvédi Iroda (cím) által képviselt II.rendű alperes neve II. rendű (**II.rendű alperes címe**) alperesek ellen szerződés semmisségének a megállapítása iránt indított perében a Nyíregyházi Törvényszék 12.P.20.497/2015/19. sorszámu ítélete ellen a felperes 19. sorszáma alatt benyújtott és 21. sorszáma alatt indokolt fellebbezése folytán meghozta a következő

ítéletet:

Az ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi a felperest, hogy 15 nap alatt fizessen meg az I. és a II. rendű alperesnek személyenként 270 000 (kettőszázhetvenezer) forint általános forgalmi adót tartalmazó 1 270 000 (egymillió-kettőszázhetvenezer) forint fellebbezési költséget és a lakóhelye szerinti adó- és vámigazgatóság felhívásában megjelölt módon és számlára térítsen meg az államnak 2 500 000 (kettőmillió-ötszázezer) forint fellebbezési illetéket.

Ez ellen az ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek.

Indokolás:

A felperes a 2003. június 11-én kötött szerződés alapján 200 millió forint, a negyedéves BUBOR + 1,25 % kamatozású kölcsönt nyújtott 2003. szeptember 8-i lejáratával az I. rendű alperes által képviselt T. V. Rt. (továbbiakban: TVM) részére.

2003. október 27-én a N. Rt. (a továbbiakban: NM) részvényeinek 95 %-át (1520 db) az I. rendű, 5 %-át (80 db) a II. rendű alperes szerezte meg. A vételár finanszírozására folyósított hitel biztosítékként a részvényes alapító okiraton alapuló, az NM cégkivonata szerint 1998-tól hatályos elővásárlási jogát feltüntető részvények a **bank**-nál óvadéki letétbe kerültek.

2003. október 30-án a kölcsönszerződést módosították, a kölcsönt kamatmentessé tették, a visszafizetés határidejét 2006. szeptember 30-ában jelölték meg. Az ugyanekkor kötött opciós szerződés alapján a felperes a kölcsön követelése biztosítására 5 évre 500 millió forint opciós vételáron vételi jogot szerzett az NM részvényeinek az I. rendű alperes tulajdonában lévő 50 %-ára. A szerződést 2003. november 30-án módosították, az opciós vételár részbeni megfizetésének ismerték el, ha az opciós vételárba beszámítással a felperes a TVM-mel szembeni 200 millió forint kölcsön követelését az I. rendű alperesre átruházza. Abban az esetben pedig, ha a kölcsön a

folyósítást követő három év elteltével kerül visszafizetésre, az opciós vételár terhére elszámolják a kölcsön mindenkor negyedéves BUBOR-nak megfelelő kamatát.

A felperes 2008. április 29-én a bank hozzájárulásával gyakorolta az opciós jogát 800 NM törzsrészcégre, a 200 millió forint kölcsön követelését a vételárba beszámította és az I. rendű alperesre átruházta, opciós vételárként 300 000 000 forintot és a vételár terhelő személyi jövedelemadó 50 %-ának általa vállalt megtérítéseként 111 150 000 forintot, összesen 411 150 000 forintot 2008. május 13-án bírósági letétbe helyezett.

2008. május 15-én a II. rendű alperes a felperes vételi nyilatkozatát elfogadta, élt az elővásárlási jogával 500 millió forint vételár és 111 150 000 forint adómegtérítés mellett. 2008. május 28-án 611 150 000 forintot átutalt az I. rendű alperes részére.

2008. május 15-én az I. rendű alperes írásban nyilatkozott és tájékoztatta a felperest is arról, hogy a részvényes II. rendű alperes által gyakorolt elővásárlási jog alapján a részvény-átruházási szerződés 2008. május 15-én közte és a II. rendű alperes között jött létre. 2008. május 16-án erről az NM is tájékoztatta a felperest.

A felperes felszólítására a TVM jogutódja, a **B. H. Kft.** 2008. június 24-én a felperes részére kölcsön és járulékai címen 269 479 432 forintot átutalt.

A felperes 2008. június 19-én a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróságon az I. és II. rendű alperessel szemben indított perben annak a megállapítását kérte, hogy a II. rendű alperes jogszabályba ütköző módon gyakorolta a vételi jogát, az semmis; másodlagosan, hogy az elővásárlási jog kikötése, annak rosszhiszemű joggyakorlása vele szemben hatálytalan, mert az elővásárlási jog feltüntetése a részvényeken nem szabályszerű. Harmadlagosan arra hivatkozott, hogy az adásvételi szerződés érvényességéhez a II. rendű alperesnek is be kellett volna szerezni a bank beleegyezését. Kérte azt is megállapítani, hogy a II. rendű alperes az elővásárlási jogát csak a részvényei arányában gyakorolhatta. Hivatkozott az elővásárlási jog alapján létrejött adásvételi szerződés színlelt voltára is amiatt, hogy a vételi joga érvényesítésének a megakadályozását célozta. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság keresetet elutasító 10.G.15-08-040099/121. sorszámu ítéletét a Szegedi Ítéltábla - a Legfelsőbb Bíróság Gfv.IX.30.303/2011/7. sorszámu ítéletével hatályában fenntartott - Gf.II.30.054/2011/3. sorszámu ítéletében a per fő tárgya tekintetében helybenhagyta.

A felperes a jelen perben a módosított keresetében elsődlegesen annak megállapítását kérte, hogy az alperesek között a II. rendű alperes elővásárlási joggyakorlása alapján létrejött részvény adásvételi szerződés nyilvánvalóan jó erkölcsbe ütköző volta miatt semmis. Érvei szerint a részvénybirtokos II. rendű alperestől teljesítést, a részvények kiadását nem követelheti. Másodlagosan az I. rendű alperest az opciós szerződésben vállalt kötelezettsége teljesítéseként a 2008. április 29-én hatályos állapot szerint az NM részvényei 50 %-ának megfelelő, 800 db, egyenként 330 000 forint névértékű részvény kiadására, a II. rendű alperest ennek tülésére kérte kötelezni. Indokai szerint az alperesek szerződésének a semmissége miatt az általa érvényesen gyakorolt opciós jog alapján igényelheti, hogy az I. rendű alperes teljesítse a szerződéses kötelezettségét. Kérte, hogy a bíróság ítéletével pótolja a részvények forgatmányát.

A szerződés jó erkölcsbe ütköző volta mellett felhozott érvei szerint az általa a kölcsönszerződés módosításakor vállalt kockázatra és adott engedményre figyelemmel kialakított vételár feltűnően aránytalan. Az igénye érvényesítését korlátozó elővásárlási jogról az I. rendű alperes nem tájékoztatta, azt kifejezetten eltitkolta. A szándéka az volt, hogy az opciós szerződéssel a kölcsönszerződés ingyenességét, a hosszabb futamidőt biztosítsa, ugyanakkor az ennek ellentételezéseként kötött opciós szerződés alapján a részvényeket ne szerezhesse meg. A

kölcsönszerződésből eredő jövedelmét a vételi jog alapján megszerezhető részvénycsomag volt hivatott biztosítani.

Az alperesek elsődlegesen a per megszüntetését kérték ítélt dologra hivatkozással. Az indokaik szerint a felperes az előző perben a jó erkölcsbe ütközésre ugyan nem hivatkozott, de a jelen keresete jogalapját, tényállításait ott is megjelölte. Ha a korábban eljáró bíróságok a jó erkölcsbe ütközést, mint semmisségi okot észlelték volna, úgy azt a 2/2010. (VI.28.) PK vélemény 5. a) pontja szerint megállapítják. Az ellenkérelmükben a kereset elutasítását kérték. Álláspontjuk szerint a megállapítási kereset Pp. 123. §-ának (1) bekezdésében írt feltételei nem állnak fenn, a felperes a részvények kiadását kérhetné. Azok a II. rendű alperes birtokában vannak, ezért az I. rendű alperes kiadásra nem kötelezhető.

Az elsőfokú bíróság az ítéletével a keresetet elutasította. Kötelezte a felperest az alpereseknek személyenként 3 175 000 forint perköltség, az államnak 1 500 000 forint illeték megfizetésére. A tényállást, az opciós szerződés biztosítéki jellegét a felperes által csatolt iratok és a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 10.G.15-08-040099. számú iratai alapján állapította meg. A felperes indítványát a felek személyes meghallgatására azzal az indokolással utasította el, hogy attól nem volt várható olyan adat, amely a korábbi perben nem szerepelt és a jelen perben jelentőséggel bírna. Az elsőfokú bíróság az alperesek Pp. 130. § (1) bekezdésének d) pontja esetén alkalmazandó 157. § a) pontjára alapított permegszüntetési kérelmét a Pp. 229. §-a felhívásával alaptalannak találta. Az indokai szerint az előző perben hozott jogerős ítélet és jelen per alanyi terjedelme ugyan megegyezik, részben a tárgyi terjedelme, az érvényesíteni kívánt jog alapjául szolgáló tényállás is, azonban az érvényesíteni kívánt jog - a szerződés jó erkölcsbe ütköző volta - eltér a jogerősen elbírált jogtól, még ha a felperes korábban is a szerződés érvényességét támadta. A 2/2010. (VI.28.) PK vélemény 5. a) pontja kapcsán rámutatott arra, hogy bár érvénytelenségi kereset esetén a bíróság a semmisséget hivatalból a keresetben megjelölttől eltérő okból, más jogcím alapján is megállapíthatja, a kereseti tényállításhoz azonban kötve van. A felperes jelen perbeli tényállításai a korábbi perben felhozottaktól részben eltérnek. Új, az előző perben nem vizsgált tényállításai, hogy a II. rendű alperes a részvényeket az opciós vételáron az általa vállalt kockázat és adott engedmény hiányában, ezért feltűnően aránytalan vételáron vásárolta; a szerződés elvonta tőle a részvénycsomag értékét, amely a kölcsönszerződés ellenértéke lett volna; az I. rendű alperes az elővásárlási jogról nem tájékoztatta, azt kifejezetten eltitkolta. Ebből következően a jelen perben érvényesített igény tárgyi terjedelme más, mint az anyagi jogerővel érintett ítéleté.

Ezért az elsőfokú bíróság a keresetet érdemben vizsgálta, és azt alaptalannak találta. A felperesnek a vételár feltűnően aránytalan voltára történt hivatkozása kapcsán kifejtette, hogy az nem a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 200. §-ának (2) bekezdésében írt semmisségi, hanem a 201. §-ának (2) bekezdésében meghatározott érvénytelenségi ok, amelyre kizárólag a sérelmet szenvedett fél hivatkozhat, akinek a terhére a szolgáltatás és ellenszolgáltatás között feltűnő értékkülönbség mutatkozik. Az, hogy a felperes olyan szempontokat is figyelembe vett az opciós vételár meghatározásakor, amelyeket a szerződésben nem rögzítettek, az elővásárlási jog vételi ajánlatot elfogadó gyakorlásával létrejött szerződést nem teszi tisztességtelenné. Az elővásárlási jognak, mint az adásvétel különös módjának a Ptk. 373. §-ának (1) és (2) bekezdése alapján éppen az a jellemzője, hogy a jogosult az eredeti vételi ajánlatot teljes terjedelmében elfogadó nyilatkozatával létrehozza a szerződést.

Az, hogy az I. rendű alperes az elővásárlási jogot eltitkolta, még valósága esetén sem tenné az alperesek szerződését jó erkölcsbe ütközővé. Azt a Ptk. 200. §-ának (2) bekezdése alapján akkor lehet megállapítani, ha az elérni kívánt cél a társadalom általánosan elfogadott erkölcsi normáit vagy szokásait nyilvánvalóan sérti és ezáltal egyértelműen tisztességtelen, elfogadhatatlan. Társadalmilag nem elítélendő, tisztességtelen az a cél, hogy a gazdasági társaság tagjai a külső személyek

társaságbeli tulajdonszerzését befolyásolják. Az elővásárlási jog eltitkolása legfeljebb az opciós szerződés megtámadására adna alapot tévedés, vagy megtévesztés címén. Az elővásárlási jog, a részvényátruházás korlátozása azonban nyilvános cégadat, kellő körültekintés mellett erről a felperes tudomást szerezhetett.

Az a felperesi állítás sem alapozza meg a szerződés jó erkölcsbe ütköző voltát, miszerint az I. rendű alperes az opciós szerződéssel a kölcsön ingyenességét és hosszabb futamidejét biztosította, ugyanakkor a támadott szerződéssel elzárta őt az ennek ellentételeként megszerezni kívánt részvényektől. Az elővásárlási jog jogosultja a II. rendű alperes volt, azt követően, hogy élt a jogával, az I. rendű alperes nem választhatta meg azt, hogy kivel köt szerződést. A jelen perben eljáró bíróság is kötve volt a jogerős ítéletben azon megállapításához, hogy az opciós szerződés biztosítékú célú volt.

Az elsőfokú bíróság további indokai szerint amellet, hogy a szerződés nem ütközik jó erkölcsbe, az elsődleges kereseti kérelem a Pp. 123. §-ban írtaknak sem felel meg. A teljesítés kérhető, ugyanakkor a másodlagos kereseti kérelem alapján az I. rendű alperes kiadásra kötelezése végrehajthatatlan.

A perköltséget a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet (a továbbiakban: Ükr.) 3. §-ának (6) bekezdése alapján állapította meg, a felperest illetékfizetésre a költségmentesség alkalmazásáról a bírósági eljárásban tárgyú 6/1986. (VI.26.) IM rendelet (a továbbiakban: Kmr.) 13. §-ának (2) bekezdése alapján kötelezte.

A felperes a fellebbezésében az elsőfokú ítélet keresete szerinti megváltoztatását, másodlagosan a hatályon kívül helyezését kérte. Indokai szerint az elsőfokú bíróság a Pp. 206. §-ának (1), a 221. §-ának (1), a 163. §-ának (1) bekezdésébe ütköző módon nem folytatta le a szükséges bizonyítást, nem indokolta a bizonyítási indítványainak a mellőzését. Ilyenként jelölte meg a felek személyes meghallgatását annak feltárására, hogy a II. rendű alperest milyen szándék vezette a részvények megvásárlásakor és ahhoz a forrást honnan biztosította. A közeli hozzátartozó alperesek közötti per iratainak a beszerzését jelentősnek a szándékuk és a tényleges tulajdonviszonyok tisztázása szempontjából tartotta. További érvei szerint az elsőfokú ítélet pontatlanul rögzítette a szerződés jóerkölcsbe ütköző voltának alátámasztására általa felhozottakat. A szerződés formális volt, a családi vagyon egyben tartását célozta. A II. rendű alperes a részvények kiadását nem szorgalmazta, a hozam elszámolása sem történt meg. A jogügylet feltűnően értékaránytalan jellege kapcsán kiemelte az opciós vételár meghatározásakor általa vállalt kockázatnak és a kölcsön elengedett kamatának a jelentőségét, a kölcsön után járó kamat fedezetének az elvonásával a vagyoni-gazdasági érdekeinek a sérelmét. A felperes az elsőfokú bíróság terhére rőtt a Ptk. 200. §-a (2) bekezdésének helytelen értelmezését is. Nem vizsgálta a szerződés tartalmát, a megkötésének körülményeit, és a felek azon célját, hogy az I. rendű alperes mentesüljön a vele szemben vállalt kötelezettsége alól. Nem adta az indokát azon következtetésének, hogy céljuk a társaság vagyonának egyben tartása volt, és hogy miért hagyta figyelmen kívül a Ptk. 4. és 5. §-ának rendelkezéseit, a részvényeken az elővásárlási jog nem szabályszerű feltüntetését. Nem értékelte a szerződés fedezetelvonó, üzleti tisztességet sértő, személyi összefonódást kihasználó, joggal visszaélést megvalósító jellegét. A letétben volt részvényeket nem tekinthette meg, és arra sem számíthatott, hogy a tulajdonszerzését megakadályozhatják, mert a II. rendű alperes csak 2,5 % részvényt szerezhetett. Másodlagos kereseti kérelme kapcsán azt hangsúlyozta, hogy nem a II. rendű alperes részére átadott, hanem az azoknak megfelelő számú és névértékű részvényeket igényli.

Az I. rendű alperes a fellebbezési ellenkérelmében a Pp. 130. § (1) bekezdésének d) és a Pp. 157. §-ának a) pontja alapján a per megszüntetését, másodlagosan az elsőfokú ítélet helybenhagyását indítványozta. Álláspontja szerint a felek azonosságán túl azonos az érvényesített jog, a jogcím és a

ténybeli alap is. Nem zárja ki a res iudicata megállapíthatóságát az, hogy a felperes az előző perben érvénytelenségi okként a színleltséget, a jelen perben a jóerkölcsbe ütközést jelölte meg. Utalt a Kúria 2/2010. (VI.28.) PK véleményére, s hogy a két perben hivatkozottak megegyezők, a bíróságok már értékelték és elbírálták. A másodlagos fellebbezési ellenkérelme kapcsán, egyetértve az elsőfokú ítélet indokolásával, a fellebbezési érvek alaptalanságát állította. Hangsúlyozta, hogy a részvény fajlagos egyedi szolgáltatás, mással nem helyettesíthető. A felperes az opciót, a II. rendű alperes az elővásárlási jogot az NM meghatározott sorszámú és névértékű részvényére gyakorolta. Nem igazolta a felperes a teljesítőképességét sem. Az előző per iratait az elsőfokú bíróság a per anyagává tette és azt bizonyítékként értékelte. Ezért a felek újbóli személyes meghallgatását, mint szükségtelent megalapozottan mellőzte.

A II. rendű alperes fellebbezési ellenkérelme is elsődlegesen a per megszüntetésére irányult. Érdemben az elsőfokú ítélet helybenhagyását indítványozta. Állította, hogy azonos tényállás esetén a semmisség eltérő jogcímen történő megállapítása az érvényesített jog azonosságát jelenti. Az elsőfokú bíróság által új tényállási elemként megjelöltek ellenében a ténybeli azonosságot hangsúlyozta. Egyetértett azzal, hogy a megállapítási kereset Pp. 123. §-ában írt törvényi feltételei nem teljesültek.

A fellebbezés nem alapos.

Az ítéletábrának először az alperesek fellebbezési ellenkérelmében is fenntartott kifogásáról (exceptio rei iudicatae), de a bíróság által a Pp. 158. §-ának (1) bekezdése alapján a per minden szakában hivatalból is vizsgálendő permegszüntetési okról, az ítélt dolog kérdésében kellett állást foglalnia arra figyelemmel, hogy a felperes a kereseti kérelmeit a II. rendű alperes elővásárlási joga gyakorlása eredményeként létrejött részvény-átruházási szerződés jóerkölcsbe ütköző volta alapította.

Az ítéletábra elsődlegesen arra mutat rá, hogy a Pp. 130. § (1) bekezdésének d) pontja és a 229. §-ának (1) bekezdése alapján a kereset indításának, a jogerős ítéletben már elbírált jog vitássá tételének eljárásjogi akadálya abban az esetben áll fenn, ha annak teljesül a korábbi ítélet - a jogbiztonság alkotmányos követelményét szolgáló - anyagi jogerejének (alanyi és tárgyi) terjedelmét jelentő három, konjunktív törvényi feltétele: alanyi oldalon a felek, tárgyi terjedelemben a keresettel érvényesített jog(ról való döntés) és a tényalap, az érvényesített jog(ról való döntés) alapjául szolgáló releváns tények és jogi okfejtések azonossága. Bármely feltétel hiánya esetén kizárt annak a megállapítása, hogy a felperes követelése ugyanazokkal az alperesekkel szemben azonos tényeken és jogalapon nyugszik (BH2008.19., 1994.491.)

Az alperesek érveire is tekintettel a kérdés az volt, hogy megállapítható-e a perakadályt jelentő res iudicata fennállása eltérő érvénytelenségi okokra alapított érvénytelenségi keresetek esetén. Azaz a jelen perben a keresetről való érdemi döntés jelent(het)i-e ugyanazon felek viszonylatában, ugyanabból a ténybeli alaphoz származó ugyanazon jog iránti igény érvényesítését, ugyanazon ténybeli keretek között ugyanazon jogok ismételt (akár eltérő) bírói megítélését.

Itt tér ki az ítéletábra az alperesi kifogások kapcsán arra is, hogy a semmisségi ok fennállásának hivatalbóli észlelése a bíróság számára csupán lehetőség és nem jelenti azt, hogy a bíróságok az előző perben valamennyi érvénytelenségi ok tekintetében vizsgálták volna a jelen perben is támadott szerződés érvénytelenségét. Ha pedig a bíróság észleli a semmisséget, az tájékoztatási kötelezettséget generál. Az előző perben érvényesített érvénytelenségi okokon túl a szerződés semmisségének a jóerkölcsbe ütköző volta miatt történő megállapításának az elmaradása ezért nem jelenti azt, hogy e semmisségi ok nem áll(hat) fenn.

A jognyilatkozat abszolút (semmis), a törvény erejénél fogva (ipso iure) fennálló vagy relatív (megtámadható), feltételes (ha az arra jogosult az előírt határidőn belül eredményesen gyakorolja megtámadási jogát) érvénytelenségét a szerződéskötéskor fennálló számos ok eredményezheti: akarathibák, jognyilatkozati hibák, a célzott joghatás hibái. Az érvénytelenségnek a célzott joghatás hibája miatt több törvényi tényállása van, ilyenek a jogszabályba ütköző, vagy a jogszabály megkerülésével kötött, a jóerkölcsbe ütköző, az uzsorás, és a szolgáltatások közötti feltűnő értékaránytalanság mellett kötött szerződések. A különböző érvénytelenségi okok esetén eltérőek a releváns tények is. Az a körülmény, hogy a bíróság valamely jogszabályba ütközés miatt előterjesztett keresetet jogerős határozattal már elutasított, nem zárja ki a más jogszabályba ütközésre, vagy más semmisségi okra hivatkozással előterjesztett újabb kereset érdemi elbírálását (Legfelsőbb Bíróság Pfv.VI.21.462/2009/5.).

Az elsőfokú bíróság ezért helyesen jutott arra a jogkövetkeztetésre, hogy a korábbi perben hozott ítélet anyagi jogereje a Pp. 229. §-ának (1) bekezdése értelmében nem zárta ki az újabb érvénytelenségi kereset érdemi elbírálását. Ennek indoka az, hogy a jelen perben a felperes által érvényesített jog, igény anyagi jogi alapjának az azonossága nem állapítható meg. Erre tekintettel - az ítélt dolog megállapításának konjunktív törvényi előfeltételei miatt - a tényállás azonossága, eltérősége már nem releváns.

Az elsőfokú ítélet érdemi felülvizsgálata a hatályon kívül helyezésére irányuló másodlagos fellebbezési kérelem alapossága esetén kizárt, ezért az ítéletábrának először erről kellett állást foglalnia. Megállapította, hogy a kereset érdemi elbírálásához, a releváns tényállás megállapításához szükséges adatok a rendelkezésére álltak. Nincs a fellebbezésben sérelmezett, olyan elutasított bizonyítási indítvány, amely további releváns adattal szolgálhatna. A kereset érdemi elbírálása során nem releváns a II. rendű alperest a részvények megvásárlásakor vezető szándék, a vételár forrása, az alperesek közötti tulajdonviszonyok, ezért az ezek tisztázására tett bizonyítási indítványokat az elsőfokú bíróság, mint szükségtelent, a Pp. 3. §-ának (4) bekezdése alapján jogszabálysértés nélkül mellőzte. A szerződés tartalmát, a megkötésének körülményeit pedig a tényállás tartalmazza.

Az ítéletábra a felperesnek az elsőfokú bíróság mérlegelési tevékenységét illető kifogásait sem osztotta. A bíróság eleget tett a Pp. 206. §-ának (1) bekezdésében foglaltaknak, a bizonyítékokat a maguk összességében értékelte, mérlegelése logikai ellentmondástól mentes. Az, hogy egyes bizonyítékokat külön nem emelt ki, nem értékelte egyenként, nem teszi az érdemi döntését megalapozatlanná.

Ezért lényeges, másodfokú eljárásban nem orvosolható eljárási szabálysértés, a bizonyítási eljárás nagy terjedelmű vagy teljes megismétlésének, illetve kiegészítésének szükségessége hiányában a másodlagos fellebbezési kérelem nem vezethetett eredményre.

Az ítéletábra a Pp. 253. §-ának (1) bekezdése alapján az ügy érdemében határozott, egyetértett az elsőfokú bíróság érdemi döntésével és indokaival. Az indokolását a fellebbezés és a fellebbezési ellenkérelmek érveinek az értékeléseként csupán kiegészítette a következőkkel:

Helytállóak az alperesi érvek annyiban, hogy ha a felperes kívülálló harmadik személyként kéri megállapítani a szerződés érvénytelenségét, a bíróságnak legalább a valószínűsítés mértékéig vizsgálnia kell azt, hogy fennáll-e a perindításkor szükséges védendő jogi érdeke. Ennek hiányában ugyanis nincs jogi lehetősége arra, hogy a mások között létrejött jogviszonyba beavatkozzék (2/2010. (VI.28.) PK vélemény 10/b.). A felperes a megállapítási kereset indításához perbeli legitimációval bírt. Az elővásárlási jog gyakorlása folytán létrejött szerződés érvénytelensége következményeként ugyanis a szabályszerűen gyakorolt vételi joga folytán a szerződés közte és az I.

rendű alperes között jött létre. Teljesítést pedig nem követelhet, mert annak előfeltétele az alperesek között az eredeti állapot helyreállítása.

A jóerkölcsbe ütközés, mint semmisségi ok nyitott törvényi tényállás, a részletező, kazuisztikus normákkal ellentétben nem meghatározott magatartásokat tilt vagy tesz kötelezővé, hanem az absztrakció magas szintjén megfogalmazott, a magánjogi szabadság (privátautonómia) morális határát kijelölő generálklauzula. Az Alkotmánybíróság értelmezésében és a bírói gyakorlat szerint is a jóerkölcsbe ütközés tilalma a morális elvárhatóságot emeli jogi követelmény szintjére, a jog által nem nevesített magatartásokra vonatkozó erkölcsi követelmény, a „szerződéses szabadsággal való visszaélés tilalma” (801/B/2002. AB határozat, EBH2003. 956.). A jogalkalmazásnak tág teret engedő generálklauzula alkalmazásakor a bíróság ítélezése során egy magatartást jóerkölcsbe ütközőnek a társadalomban érvényesülő erkölcsi normarend követelményeire tekintettel minősíthet. Döntésével a magánautonómiának, konkrétan a szerződéses szabadságnak az alkotmányos jogrend és az erkölcsi normarend által meghatározott korlátját érvényesíti. A Ptk. a semmisség jogkövetkezményét csak a társadalom általános erkölcsi felfogásával nyilvánvalóan ellentétes jogügyletekhez fűzi. A jóerkölcs a bírósági gyakorlatban kialakult értelmezés szerint polgári jogi értelemben a társadalom általános értékítéletét, a magánautonómiának a társadalmi közmegegyezés által meghatározott korlátait, az általánosan elvárható magatartás zsinórmértékét fejezi ki. Mindebből következően a szerződés nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütköző voltának megítélésénél nem az egyéni érdeksérelmet, hanem azt kell vizsgálni, hogy maga a jogügylet a megkötésének időpontjában fennállott okból társadalmilag elítélendő-e, a szerződés - a felek céljai, indítékai, valamint a hozzájuk fűződő joghatások miatt - kiválthatta-e a társadalom rosszállását, az általános társadalmi megítélés szerint egyértelműen tisztességtelen, elfogadhatatlan-e.

A fellebbezési kérelem érveit az ítéletábrának a fentiekre figyelemmel kellett értékelnie. Ezért a felperes saját érdeksérelmét érintő fellebbezési érvei nem relevánsak.

Az opciós szerződés jelen pernek nem volt tárgya. Az opció kölcsönszerződéshez kapcsolódó, biztosítéki jellegéről az előző perben előterjesztett viszontkereset elbírálásával anyagi jogerővel bíró döntés született. A hitelbiztosítéki (fiduciárius) célú opció, a vételi jog alapításával a felperesnek még csak kötelmi jogi igénye keletkezett az adásvételi szerződés létrehozására. Az érvényesíthetősége feltételes volt, attól függött, hogy a kölcsönkövetelését a lejáratig kielégíti-e a kötelezett, illetve lejárat esetén határidőben és szabályszerűen gyakorolja-e a vételi jogát. Feltételes a vételi jog gyakorlásával az adásvételi szerződés létrejötte abban az esetben is, ha a dolgot elővásárlási jog terheli.

Az NM alapító okiratának a tagsági jogokat megtestesítő részvény átruházását korlátozó rendelkezése a gazdasági társaságokról szóló 1997. évi CXIV. törvény (Gt.) 9. §-ának (1), 180. §-ának (2) bekezdésében foglalt törvényi felhatalmazáson alapult. Tekintettel arra, hogy a részvényen az elővásárlási jogot felülbélyegzéssel feltüntették, az a Gt. 200. §-ának (1) bekezdés alapján a felperessel szemben is hatályos volt. A részvényátruházás sajátos szabályait a vételi és az elővásárlási jog gyakorlásakor hatályos, a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény 203-205. §-ai is hasonlóan rendezték.

A létesítő okirat tartalmát a felperes a cégadatok nyilvánossága folytán megismerhette. A Ptk. 4. § (4) bekezdésének második mondatában megfogalmazott *nemo turpitudinem suam allegans auditur* szabálya szerint pedig előnyök szerzése végett saját felróható magatartására, így mulasztására nem hivatkozhat.

Az NM cégkivonata 1998. november 16-tól hatályos adatként tartalmazza azt, hogy a részvény átruházását az alapító okirat korlátozza. Az NM részvényesei ekkor a **M. O. és G. Részvénytársaság**, valamint az **E. B.** voltak. Az alapító okiratnak a részvények átruházása esetére harmadik féllel szemben a részvényes számára elővásárlási jogot biztosító rendelkezése alapján a

vételi jog gyakorlásakor a II. rendű alperes az elővásárlási jogát az öt részvényesként illető jogként gyakorolta. E körülmény az, amely az alperesek között létrejött részvény-átruházási szerződés jóerkölcsbe ütköző voltának alátámasztására felhozottakat, a szerződés fedezetelvonó, üzleti tisztességet sértő, személyi összefonódás kihasználását és a joggal való visszaélést megvalósító jellegét állító érveket nyilvánvalóan aaptalanná teszik.

Az elővásárlási jog nem az alperesek szerződéses megfontolásának az eredménye, hanem társasági akaratot tükröző, a részvény átruházását korlátozó alapító okirati rendelkezés. A Gt. ezt engedő, fent felhívott rendelkezéseihez fűzött kommentár fogalmaz úgy, hogy ezzel lehetőséget biztosít a törvény arra, hogy a részvényesek kizárják a társaság számára nem kívánatos tulajdonosi szerkezet kialakulását. A létesítő okirat érvényessége pedig a jelen perben nem vitatható, a részvényes azon alapuló cselekvési lehetősége, a jogalkotó által kedvezőnek ítélt cél elérése érdekében az elővásárlási jog gyakorlása kapcsán pedig a Ptk. 4. és 5. §-ának rendelkezései nem sérülhettek. Magának a Ptk. által szabályozott elővásárlási jognak a - fedezetelvonásként semmiképpen nem értelmezhető - lényege éppen az, hogy a gyakorlása megghiúsítja más visszterhes szerzését. Ezért nem tekinthető az annak folytán létrejött szerződés az alanyi jog rendeltetésével ellentétes, azzal nem összeegyeztethető eredménynek, előre nem látható, az általában várhatótól eltérő „többletathatást” eredményező következménynek, a törvényes érdek megsértésének. Az adott esetben a vételi jog jogosultját a törvény kötelezi az elővásárlási jog gyakorlásával járó „érdeksérelem” eltűrésére.

A Debreceni Ítéltábla osztotta az előző perben a felülvizsgált jogerős ítélet azon indokait, hogy az NM létesítő okiratának az a rendelkezése, mely szerint a névre szóló részvények átruházása esetén a többi részvényest részvénytulajdona arányában illeti meg az elővásárlási jog, értelemszerűen arra az esetre vonatkozik, amikor több részvényes kíván élni elővásárlási jogával.

A szerződéses rendelkezések ellenében nem állnak meg azok a fellebbezési érvek sem, hogy a támadott szerződés a kölcsön után járó kamat fedezetét vonta el. A Debreceni Ítéltábla is elfogadta a Legfelsőbb Bíróság Gfv.IX.30.303/2011/7.számú ítéletében kifejtetteket, miszerint az NM létesítő okirata által biztosított elővásárlási jog gyakorlása eredményeként a II. rendű alperes szerzésének sem a rosszhiszemű, sem az ingyenes voltát nem lehet megállapítani. E feltételek hiányában pedig a felperes, mint hitelező nem hivatkozhat arra sem, hogy a követelésének a kielégítési alapját elvonó szerződés - az általa csupán állított etikai többletelemei miatt - nem relatíve hatálytalan, hanem a nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközés miatt semmis ügylet.

A felperes azon fellebbezési érvei ellenében, miszerint az opciós vételár csupán a vállalt kockázatára és a kölcsön kamatmentességére figyelemmel arányos a részvények tényleges értékével, az ítéltábla kiemeli az előző perben az I. rendű alperes viszontkeresetével szemben védekezésként általa felhozottakat: az opciós vételár a részvények szerződéskötéskori reális értékének megfelelően került meghatározásra. A **B. H. Kft.** pedig 2008. június 24-én, az opciós szerződés azon módosított tartalmára figyelemmel, a 2006. szeptember 30-ától számított késedelmi kamatokkal együtt fizette meg a jogelőde kölcsöntartozását.

A fent kifejtett indokai alapján az ítéltábla a fellebbezés érveinek az értékelésével jogszabálysértést nem állapított meg. Az elsőfokú bíróság érdemben és indokaiban egyaránt helyes ítéletét - a jogi indokolásnak a fellebbezés és a fellebbezési ellenkérelmek érvei miatt szükségesnek ítélt kiegészítésével - a Pp. 253. §-ának (2) bekezdése alapján helybenhagyta.

A perköltség viseléséről a Pp. 78. §-ának (1) bekezdése, a mértékéről az Ükr. 3. §-ának (3), (5) és (6) bekezdése alapján, a 4/A. § (1) bekezdése szerint az általános forgalmi adó felszámításával határozott. A mérséklésnél a fellebbezési eljárásban végzett ügyvédi tevékenységgel arányban

állónak ítélt munkadíjra volt figyelemmel. Az illeték-feljegyzési joggal bíró felperes a fellebbezési illetéket a Kmr. 13. §-ának (2) bekezdése alapján és a 15. §-ának (3) bekezdése szerint köteles megtéríteni.

D e b r e c e n, 2016. február 18.

Dr. Csiki Péter s.k. a tanács elnöke, Dr. Kocsis Ottilia s.k. előadó bíró, Dr. Veszprémy Zoltán s.k. bíró

A kiadmány hitelül:

- kiadó -